

CAP A L'EUROPA DE LES DESIGUALTATS REFLEXIÓ SOBRE LA DIMENSIÓ SOCIAL DE LA INTEGRACIÓ EUROPEA

Josep R. Mora i Villamata

Malgrat els progressos que implícitament conté el tractat de Maastricht, no hi ha dubte que resten dempeus alguns punts foscos i mancances que es poden traduir en contradiccions.

Així, l'autor posa èmfasi en les llacunes i limitacions rellevants que, al seu parer, hi ha en el tractat, que acabaran condicionant el futur immediat.

1. LA POLÍTICA SOCIAL EN EL TRACTAT DE LA UNIÓ EUROPEA

La realització del gran mercat europeu i l'eliminació de les diferències econòmiques dins de la Comunitat haurien de servir no tan sols per incrementar les possibilitats de benefici dels empresaris, sinó també per millorar les condicions laborals dels treballadors i, en definitiva, les condicions de vida de tots els ciutadans, independentment d'altres consideracions econòmiques. Si més no, aquest era un objectiu expressament formulat en el tractat fundacional de la CEE. En el seu preàmbul ja se subratlla la necessitat d'«assegurar (...) el progrés (...) social». En l'ar-

ticle 2, els signants es van comprometre a aconseguir «una elevació accelerada del nivell de vida».

La necessitat que el creixement econòmic i la millora de les condicions socials vagin de la mà es referma en l'Acta Única Europea signada l'any 1987 amb l'objectiu d'accelerar la creació d'un mercat sense fronteres. L'any 1989 el Consell Europeu (amb l'excepció del Regne Unit) va adoptar la Carta Comunitària dels drets socials fonamentals (quadre 1) que estableix els principis bàsics que han d'orientar la política social de la Comunitat.

Des del mateix any 1989, els denominats «fons estructurals» s'han convertit en l'instrument fonamental de la cohesió econòmica i social

Manifestació d'aturats.
(Del llibre Manresa, 1981).

de la Comunitat. Les prioritats principals d'aquests fons són:

- Promoure el desenvolupament i l'ajust estructural de les regions menys desenvolupades.

- Reconvertir les zones greument afectades per la crisi industrial.

- Lluitar contra la desocupació de llarga durada.

- Facilitar la inserció professional dels joves.

- Donar suport al desenvolupament de les zones rurals.

No obstant tot això, la realitat és que, més enllà de les declaracions de principis ben intencionades, la Comunitat ha avançat amb relativa rapidesa en els aspectes econòmics del mercat únic i amb una parsimònia desesperant en l'aplicació dels aspectes socials. El predomini de les polítiques econòmiques neoliberals en el conjunt dels països europeus, és la causa fonamental d'aquestes dificultats, dificultats que, a nivell jurídic, s'expressen en el manteniment de la regla de la unanimitat per l'aprovació de la legislació social comunitària, mentre que, a partir de l'Acta Única, només es requeria el vot de la majoria per gairebé totes les directives d'harmonització. Aquesta diferència de tracte entre les polítiques d'harmonització econòmica i les d'harmonització social és una bona prova dels recels que els governs dels països de la CEE han tingut històricament en aquest aspecte. No és exagerat afirmar que, fins al moment present, la política social ha estat una clamorosa llacuna per part de la CEE.

La signatura del Tractat de la Unió Europea (Tractat de Maastricht) suposa un cert canvi en aquesta situació, si més no a nivell formal, per dues raons: la primera perquè implica la ruptura de la regla de la unanimitat per alguns aspectes de la política social, i la segona perquè allò que diu el tractat té efectes jurídics plens, malgrat la no signatura d'aquesta part dels Acords de Maastricht per part del Regne Unit, que va tornar a fer ús de l'«opting out» com ho va fer l'any 1989 en la signatura de la Carta Social. Per tant, sobre el paper és possible a partir d'ara el desenvolupament d'una política social comuna amb una certa amplada

QUADRE 1

CARTA SOCIAL EUROPEA

La carta dels drets socials fonamentals, adoptada el desembre de 1989, estableix aquests dotze principis bàsics:

1. El dret a treballar en el país comunitari d'elecció.
2. El dret a una justa remuneració.
3. El dret a millors condicions de vida i treball.
4. El dret a la protecció social d'acords amb els sistemes actuals de cada país.
5. El dret a la llibertat d'associació i de negociació col·lectiva.
6. El dret a la formació professional.
7. El dret a la igualtat de tracte entre homes i dones.
8. El dret a la informació, consulta i participació dels treballadors.
9. El dret a la protecció de la salut i de la seguretat en el lloc de treball.
10. La protecció dels nens i dels adolescents.
11. La garantia d'un nivell de vida mínim per a les persones d'edat avançada.
12. Una millor integració social i professional per als minusvàlids.

d'horitzons, encara que s'hagi d'ajustar al principi de subsidiarietat, de forma que la Comunitat, en aquest cas a onze, donarà suport i complementarà l'acció dels Estats membres. Havent desbloquejat a Maastricht una part dels aspectes jurídics que impedièren l'harmonització social, només resta ara saber si, per part dels governs, hi haurà voluntat política per aplicar-la.

En concret, el Tractat de la Unió Europea la política social és contemplada en el Protocol 14 i en l'acord que incorpora. Els temes de política social en els que el Consell podrà decidir per majoria són:

- Millora de l'entorn de treball, salut i seguretat.

- Condicions de treball.

- Informació i consulta als treballadors.

- Igualtat d'oportunitats en el mercat laboral i igualtat de tracte entre homes i dones.

- Integració de les persones excloses del mercat laboral.

Les qüestions de política social per a les que continua essent necessària la regla de la unanimitat són aquestes:

- Seguretat social i protecció social.

- Protecció dels treballadors en

cas de rescissió del contracte laboral.

- Representació i defensa col·lectiva dels treballadors i empresaris, inclosa la cogestió.

- Condicions d'ocupació per a nacionals de països tercers residents a la Comunitat.

- Foment i creació d'ocupació.

Tanmateix, l'article 2.6 de l'Acord annex al Protocol 14 exclou de la política social comuna els aspectes més sensibles d'aquesta: salaris, dret de sindicació, dret de vaga i tancament patronal per als quals no hi ha, de moment, possible harmonització, ja que el Tractat ho exclou expressament.

Malgrat aquesta important limitació, el Consell Europeu pot, si vol, desbloquejar les directrius més significatives del programa d'acció social que han estat durant molt temps congelades i que fan referència a l'acomiadament col·lectiu, el temps de treball, la protecció de la dona embarassada, la salut i la seguretat en el lloc de treball i els comitès d'empresa europeus. I, a més, el Tractat de la Unió Europea dóna al Consell instruments jurídics més potents per avançar en l'aplicació real de la Carta Comunitària dels Drets Socials Fonamentals dels treballadors.

2. LES LIMITACIONS DE MAASTRICHT

Qualsevol reflexió que es faci sobre els aspectes socials dels Acords de Maastricht no es pot fer si, al mateix temps, no es fa referència a la globalitat dels acords en tant que aquests es troben íntimament relacionats. D'entrada, cal dir que Maastricht significa, com deia la Confederació Europea de Sindicats, un progrés en la identificació dels eixos sobre els quals s'haurà d'estructurar la futura unió encara que, en la fase actual, continua sense establir un equilibri satisfactori entre la dimensió econòmica, que avança fortament, i la dimensió política i social que ho fa amb molta timidesa.

Aquest desequilibri no és res més que l'expressió de l'enfocament fortament tenyit de liberalisme que ha inspirat el Tractat de la Unió Europea —com ho va fer abans amb el Tractat de Roma i l'Acta Única— i, per tant, el problema central se situa en qüestionar quina és la voluntat política real dels estats membres per activar els acords i sostenir l'esforç a què s'han compromès amb els interlocutors socials.

De fet, una anàlisi pormenoritzada de totes les qüestions essencials del tractat, i no tan sols dels aspectes socials, fa palesos greus interrogants que es poden concretar en els següents aspectes:

— Les dures condicions de la unió monetària, que no faran més que animar molts governs (el cas espa-

nyol és claríssim) a aplicar mesures econòmiques encara més restrictives, amb forts costos laborals.

— L'absència pràcticament total d'avenços en la democratització de les institucions polítiques comunitàries, especialment pel que fa a la concessió de més poders reals al Parlament Europeu.

— L'hegemonia dels objectius d'estabilitat econòmica i monetària en detriment d'altres objectius, com poden ser el creixement de l'ocupació i la cohesió social.

— El nul control democràtic del futur Banc Central Europeu i el perill que l'únic objectiu d'aquest sigui l'aplicació de polítiques monetàries fortament restrictives que poden impedir el desenvolupament de polítiques fiscals de cohesió i, àdhuc, limitar el finançament de despeses socials democràticament decidides.

Tots aquests condicionants, juntament amb les limitacions intrínseques de la política social comuna que es pot fer a partir de Maastricht, se sumen al fracàs del model econòmic mantingut en els darrers anys que ha estat incapaç de millorar significativament el nivell d'ocupació i que registra nous increments de l'atur en la pràctica totalitat dels països de la CEE i, molt especialment, a l'Estat Espanyol.

En aquest escenari no es pot esperar raonablement que l'aplicació dels acords de Maastricht suposin, a curt termini, avenços substancials cap a la progressiva harmonització social dels països que integren la Unió.

Ans al contrari, de la mera aplicació automàtica dels acords en una conjuntura de recessió cal esperar un increment de les desigualtats socials intraeuropees.

Per tal que això no succeeixi, cal l'aplicació de polítiques actives i decidides que facin front a la necessitat de reactivar l'economia de la CE, fins i tot al preu d'incrementar determinats dèficits públics a curt termini; és necessària la reducció dels tipus d'interès reals i un increment substancial del pressupost comunitari que tinguin en compte la riquesa relativa de cada país i suposin un avenç cap a una fiscalitat comuna, al mateix temps que es reorienta la despesa pública, donant prioritat a la formació, l'ocupació i l'estímul a la inversió pública i privada.

En definitiva, és necessari posar en primer terme la centralitat de la cohesió en el projecte europeu per tal de reequilibrar els actuals desequilibris entre Convergència monetària i econòmica, cohesió econòmica i social i Unió Política.

3. EL CAS ESPANYOL

Els riscos anteriorment esmentats són molt evidents en el cas espanyol. Amb la finalitat que Espanya sigui un dels països capdavaners en el procés de la Unió Europea, el govern espanyol va elaborar un programa de Convergència a cinc anys que planteja el compliment, fins i tot significativament, esbiaixat dels acords de

Manifestació del metall (del llibre *Manresa*, 1981).

Maastricht. En efecte, en relació als cinc grans objectius monetaris de Convergència previstos a Maastricht (inflació, dèficit públic, endeutament públic, tipus d'interès i tipus de canvi), es proposa el següent:

- Inflació: arribar al 3% l'any 1996.

- Dèficit Públic: reduir-lo fins a l'1% del PIB, per sota del 3% establert a Maastricht.

- Tipus d'interès: el programa espanyol de Convergència no estableix cap objectiu, oblidant que són un factor clau de la competitivitat econòmica i d'indubtable influència en la inflació.

- Tipus de canvi: el govern es proposa que la pesseta entri a formar part de la banda estreta del Sistema Monetari Europeu.

L'evident fracàs d'algun d'a-

quests objectius (devaluacions successives de la pesseta) qüestiona la racionalitat global del programa de Convergència.

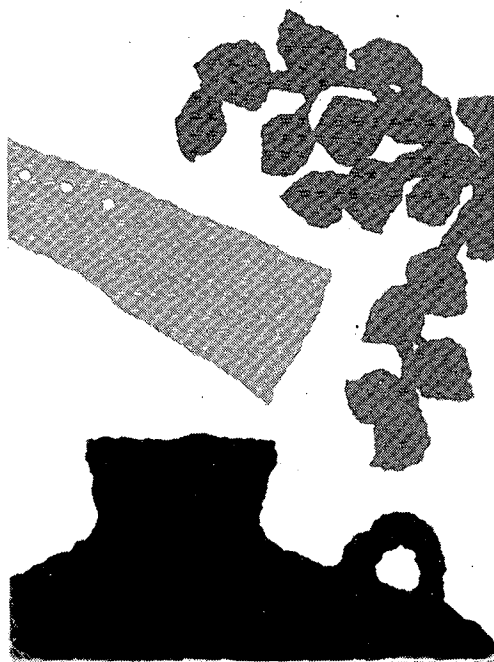
Aquest, d'altra banda, només concreta tots els aspectes que fan referència a la reducció del dèficit públic, que es converteix així en l'eix central sobre el qual gira la política econòmica del govern. La concreció de les mesures de reducció de la despesa pública contrasta fortament amb l'ambigüitat de la resta de propostes i amb l'oblit clamorós de la necessària convergència amb Europa en l'àmbit de la capacitat empresarial i industrial. És així que en tot el document no es fa ni una sola referència a política industrial, tot i els greus problemes de desindustrialització, dels quals la comarca del Bages és un clar exponent, i la

necessitat de fer front industrialment als nous marcs de competència. Així es dona la contradicció que mentre l'atur creix de forma imparable i sobrepassa els tres milions de persones, es dispara també el dèficit de la balança comercial, que és un índex clar de les insuficiències del sistema productiu. És a dir, que mentre aquí no po-dem donar feina a tots els que volen treballar, hem d'anar a comprar fora els productes que no sabem produir. En altres paraules, Espanya és un país que exporta ocupació i, en canvi, ha de mantenir un 20% de la seva població activa desocupada. Són les paradoxes de la fe cega en el mercat.

Josep Ramon Mora i Villamata

Assessor legal
de Comissions Obreres del Bages

FIRA DE SANT MIQUEL SANTPEDOR 1993

III FIRA DE PRODUCTES NATURALS I ECOLÒGICS amb músics al carrer

Diumenge, 3 d'octubre de 1993

a la plaça Gran i de l'Església, de les 10 del matí
fins a les 7 de la tarda

Per apuntar-vos, cal que envieu les vostres dades (nom, adreça i telèfon) indicant les dimensions de la parada, els productes que posareu a la venda i si teniu algun aval de garantia (CAE, CRAE, Vida Sana, etc.) a:

GRUP FIRA

Ajuntament de Santpedor
08251 SANTPEDOR (El Bages)
Tel. 832 00 01 - Fax. 827 24 89